

ÚŘAD PRO VYNÁLEZY
A OBJEVY

POPIS VYNÁLEZU K AUTORSKÉMU OSVĚDČENÍ

251361

(11) (B1)

(51) Int. Cl.⁴

C 07 C 103/48
C 07 C 103/84

(22) Přihlášeno 02 04 85
(21) PV 2418-85

(40) Zveřejněno 13 11 86

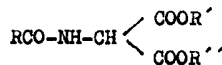
(45) Vydáno 15 03 88

(75)
Autor vynálezu

MAREK MIROSLAV ing. CSc., GAJEWSKI KAREL RNDr.,
JARÝ JIŘÍ prof. ing. DrSc., PRAHA

(54) Způsob přípravy monoalkylesterů kyseliny acylaminomalonové

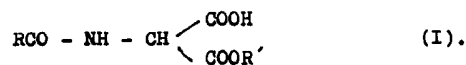
Způsob přípravy monoalkylesterů kyseliny acylaminomalonové hydrolyzou dialkylesterů kyseliny acylaminomalonové obecného vzorce

kde R' a R'' je alkyl s počtem uhlíků C₁ až C₃ a kde R je H, alkyl s počtem uhlíků C₁ až C₁₁, fenyl nebo 2-chlorfenyl, 4-chlorfenyl, benzyl, katalyzovanou pomocí esteráz nebo proteináz, který spočívá v tom, že pH reakční směsi se udržuje na optimální hodnotě 7,5 až 8,3 přidávkou uhlíkatu amonného nebo hydrogenuhličitanu alkalického kovu a produkt hydrolysy, monoalkylester kyseliny acylaminomalonové se izoluje po ochlazení na 0 až 5 °C a okyselení minerální kyselinou na pH 1,5 až 3,0 vykrystalováním z reakční směsi. Monoalkylestery kyselin jsou důležitým meziproduktem při výrobě opticky aktivních aminokyselin, například tryptofanu.

Vynález se týká způsobu přípravy monoesterů kyseliny acylaminomalonové enzymovou hydrolýzou kyseliny acylaminomalonové pomocí esteráz nebo proteináz, s výhodou pomocí chymotrypsinu.

Monoestery kyseliny acylaminomalonové obecného vzorce I,

kde R je H, alkyl s počtem uhlíků C_1 až C_{11} , fenyl, 2-chlorfenyl a 4-chlorfenyl nebo benzyl a kde R' je alkyl s počtem uhlíků C_1 až C_3 , představují mimo jiné /zvláště v případě monoethylsteru kyseliny acetamidomalonové, $R = \text{CH}_3$ a $R' = \text{C}_2\text{H}_5$ / důležitý meziprodukt přípravy opticky aktivního tryptofanu.

Dosud známé metody přípravy monoesterů kyseliny acylaminomalonové jsou založeny na parciální hydrolýze příslušných diesterů ve vodném ethanolu /N.F. Albertson: J. Am. Chem. Soc. 70, 1150 /1948/, L. Berlinquet: Can. J. Chem. 32, 31, /1954//, v absolutním ethanolu /H. Hellmann, K. Teichmann, F. Ligens: Chem. Ber. 91, 2427 /1958// a hydrolýze katalyzované sloučeninami typu crownetheru /18-crown-6 v dioxanu D. H. Hunter, R. A. Perry: Synthesis 1977, 37, Synthesis 1981, D. H. Hunter, V. Patel, R. A. Perry: Can. J. Chem. 58, 2271 /1980//.

Zmíněné metody jsou pro průmyslové využití nepřilíš vhodné. Nevhodnost spočívá v nedostačující konverzi hydrolýzy, nízkém výtěžku a nečistém produktu. Při hydrolýze katalyzované 18-crown-6 je sice konverze 100 %, reakce však vyžaduje použití ekvimolárního množství katalyzátoru, který je velmi drahý a jehož regenerace je obtížná.

Výrazně zefektivnění hydrolýzy diesterů kyseliny acylaminomalonové na příslušné monoestery představuje použití enzymů jako specifických katalyzátorů.

U diethylsteru kyseliny acetamidomalonové je popsána /S. G. Cohen, J. Crossley: J. Am. Chem. Soc. 86, 4999 /1964// hydrolýza katalyzovaná α -chymotrypsinem, která probíhá stereospecificky do prvního stupně za tvorby monoethylsteru kyseliny acetamidomalonové. Tento monoethylster již není dále hydrolýzován, konverze je tedy ve smyslu tvorby monoesteru 100 %.

Doposud používaný způsob izolace enzymovou reakcí vzniklého monoethylsteru kyseliny acetamidomalonové je však příliš složitý a zdlouhavý při nízkém výtěžku reakce. Tento způsob izolace spočívá v okyselení reakční směsi a extrakci monoesteru do organického rozpouštědla. Po vysušení a zfiltrování extraktu jsou rozpouštědla odpařena a monoethylster kyseliny acetamidomalonové je přečištěn krystalizací. Uvedený způsob izolace však není příliš vhodný pro průmyslovou výrobu.

Dosevadní způsoby a jejich nevýhody překonává způsob přípravy monoesterů kyseliny acylaminomalonové obecného vzorce I, kde R a R' mají výše uvedený význam, enzymovou hydrolýzou diesterů acylaminomalonové kyseliny pomocí esteráz nebo proteináz, který spočívá v tom, že hydrolýza se provádí při pH v rozmezí 7,5 až 8,3, které se udržuje přidávkou uhličitanu amonného nebo hydrogenuhličitanu sodného či dreselného, načež se produkt hydrolýzy, monoester kyseliny acylaminomalonové izoluje po ochlazení a okyselení minerální kyselinou na pH 1,5 až 3,0 vykrystalováním z reakční směsi.

Vznikající monoester kyseliny acylaminomalonové lze oddělit ultrafiltrací z reakční směsi a chymotrypsinu je možno využít v dalších opakovaných hydrolýzách. Pro vícenásobné použití chymotrypsinu se alternativně může aplikovat chymotrypsin imobilizovaný některou z používaných technik imobilizace. Hydrolýzu lze provádět α -chymotrypsinem generovaným přímo v reakční směsi z přidávaného chymotrypsinogenu účinkem stopového množství α -chymotrypsinu.

Výhodou způsobu podle vynálezu je ve srovnání s dosud známými postupy podstatně jednodušší izolace monoesteru kyseliny acylaminomalonové, kdy produkt parciální hydrolyzy vykristaluje po ochlazení a okyselení reakční směsi ve vysokém výtěžku.

Výhoda způsobu přípravy monoesterů kyseliny acylaminomalonové podle vynálezu spočívá především v jednoduchosti celého postupu, možnosti pracovat pouze s vodnými roztoky, ve 100 % konverzi dané enzymovou katalýzou a s tím spojeným vysokým výtěžkem monoesterů /90 až 95 %/, v čistotě získaného produktu, kdy odpadá při jiných chemických postupech nutná rekrystalizace, která je spojena s možností dekarboxylace krystalovaného monoesteru, a tím se značnými ztrátami a znečištěním produktu.

Výhodou způsobu podle vynálezu je rovněž možnost opětovného použití aplikovaného chymotrypsinu, ať již volného/zarezením ultrafiltrace/ nebo imobilizovaného. K výhodám postupu podle vynálezu je možno přičíst i značnou jednoduchost udržování pH reakční směsi přidávkou uhlíčitanu sodného nebo hydrogenuhlíčitanu draselného či sodného podle čs. AO č. 247444, při kterém nedochází ke zvětšování objemu reakční směsi, což by v opačném případě /při udržování pH pomocí pH statu přidávkou roztoku hydroxidu sodného /snižovalo hmotnostní výtěžek produktu.

Další výhodou postupu podle vynálezu je možnost provádění hydrolyzy přímo surového produktu acylační redukcí isonitrosomalondiesteru na Raney-niklu, kdy surový produkt této redukcce, to je diester kyseliny acylaminomalonové, obsahuje stopy nikelných a hliníkových iontů, které nemají na katalytický účinek chymotrypsinu technologicky významný vliv.

V dalším je vynález blíže objasněn v příkladech provedení, aniž by se jimi omezoval.

Příklad 1

Ke 4 dílům hmot. vody obsahující 0,01 % hmot. technického preparátu α -chymotrypsinu a 0,01 % hmot. chloridu vápenatého se za míchání přidá 1 díl hmot. diethylesteru kyseliny acetamidomalonové. Reakční směs se smíchá při 20 °C, přičemž průběh reakce je snadno kontrolovatelný jednak postupným rozpouštěním diethylesteru kyseliny acetamidomalonové a jednak tvorbou oxidu uhličitého uvolňujícího se při neutralizaci vznikající kyseliny.

Po skončené hydrolyze se reakční směs ochladí na 0 °C až 5 °C a okyselí koncentrovanou kyselinou chlorovodíkovou na pH 1,5. Vykristalovaný monoethylester kyseliny acetamidomalonové se odsaje, promyje ledovou vodou a vysuší při 20 °C. Výtěžek čistého produktu, to je monoethylesteru kyseliny acetamidomalonové t.t. 131 až 132 °C, činí 94 %.

Příklad 2

Ke 2 dílům hmot. vody obsahující 0,15 % hmot. technického preparátu α -chymotrypsinu a 0,1 % hmot. chloridu vápenatého se postupně za míchání přidá 1 díl hmot. diethylesteru kyseliny acetamidomalonové a pH reakční směsi se udržuje přidávkou pevného hydrogenuhlíčitanu sodného na hodnotě 7,5 až 8,0.

Po hydrolyze veškerého diethylesteru se 80 % reakční směsi odfiltruje přes ultrafiltr a ke zbytku se přidají opět 2 díly hmot. vody a postupně za míchání 1 díl hmot. diethylesteru kyseliny acetamidomalonové, přičemž pH reakční směsi se udržuje přidávkou hydrogenuhlíčitanu sodného na pH 7,5 až 8,0.

Po úplné konverzi diethylesteru na monoethylester se opět 80 % reakční směsi odfiltruje přes ultrafiltr a celý proces se opakuje. Z jednotlivých filtrátů se po ochlazení na 0 až 5 °C a okyselení kyselinou chlorovodíkovou na pH 1,5 až 2,0 získá 92 až 95 % teoretického výtěžku monoethylesteru kyseliny acetamidomalonové t.t. 132 až 133 °C.

P ř í k l a d 3

Ke 4 dílům hmot. vody obsahující 0,001 % hmot. technického preparátu α -chymotrypsinu, 0,05 % hmot. chymotrypsinogenu a 0,05 % hmot. chloridu vápenatého se za míchání přidá 1 díl hmot. hydrogenuhlíčitanu draselného a 2 díly hmot. diethylesteru kyseliny acetamidomalonové. Dále je reakce vedena jako v příkladu 1. Výtěžek čistého produktu, to je monoethylesteru kyseliny acetamidomalonové t.t. 131 až 133 °C, činí 95 %.

P ř í k l a d 4

Ke 4,5 dílům hmot. vody obsahující 0,01 % hmot. technického preparátu α -chymotrypsinu a 0,01 % hmot. chloridu vápenatého se za míchání přidá 1 díl hmot. hydrogenuhlíčitanu draselného a 2,5 díly hmot. dimethylesteru kyseliny benzamidomalonové. Dále se postupuje jako v příkladu 1. Získá se 93 % monoethylesteru kyseliny benzamidomalonové t.t. 75 až 76 °C.

P ř í k l a d 5

K 5 dílům hmot. vody obsahující 0,01 % hmot. technického preparátu α -chymotrypsinu a 0,01 % hmot. chloridu vápenatého se za míchání přidá 1 díl hmot. hydrogenuhlíčitanu draselného a 2,6 díly hmot. dimethylesteru kyseliny fenylacetylaminomalonové. Dále se postupuje jako v příkladu 1. Získá se 94 % monoethylesteru kyseliny fenylacetylaminomalonové t.t. 128 °C.

P ř í k l a d 6

K 5 dílům hmot. vody obsahující 0,01 % hmot. technického preparátu α -chymotrypsinu se za míchání přidá 0,5 dílu hmot. uhlíčitanu smonného a 3 díly hmot. dimethylesteru kyseliny 4-chlorbenzamidomalonové. Dále se postupuje jako v příkladu 1. Získá se 95 % monomethylesteru kyseliny 4-chlorbenzamidomalonové, t.t. 135 až 136 °C.

P ř í k l a d 7

Stejným postupem jako v příkladu 6 se získá z dimethylesteru kyseliny 2-chlorbenzamidomalonové monomethylester této kyseliny v 94 % výtěžku, t.t. 120 až 122 °C.

P ř í k l a d 8

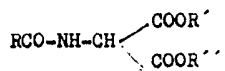
K 5 dílům vody obsahující 25 % hmot. methanolu a 0,01 % hmot. technického preparátu α -chymotrypsinu se za míchání přidá 1 díl hmot. hydrogenuhlíčitanu draselného a 3,3 díly hmot. dimethylesteru kyseliny dodecylamidomalonové. Dále se postupuje jako v příkladu 1. Získá se 89 % monomethylesteru kyseliny dodecylamidomalonové, t.t. 117 až 118 °C.

P ř í k l a d 9

Ke 4 dílům hmot. vody obsahující 0,02 % hmot. suspenzního preparátu karboxyl esterasy /EC 3.1.1.1./ z vepřových jater v 3,2 M síranu smonného se za míchání přidá 1 díl hmot. hydrogenuhlíčitanu sodného a 2 díly hmot. dimethylesteru kyseliny formamidomalonové. Reakční směs se míchá při 20 °C a pH 7,0 až 7,6 analogicky jako v příkladu 1. Dále se postupuje jako v příkladu 1. Získá se 90 % monomethylesteru kyseliny formamidomalonové, t.t. 127 až 128 °C.

PŘEDMĚT VYNÁLEZU

Způsob přípravy monoalkylesterů kyseliny acylaminomalonové hydrolýzou dialkylesterů kyseliny acylaminomalonové obecného vzorce

kde R' a R'' je alkyl s počtem uhlíků C₁ až C₃ a kde R je H, alkyl s počtem uhlíků C₁ až C₁₁, fenyl nebo 2-chlorfenyl, 4-chlorfenyl, benzyl, katalyzovanou pomocí esteráz nebo proteínáz, vyznačený tím, že pH reakční směsi se udržuje na optimální hodnotě 7,5 až 8,3 přidávkou uhličitanu amonného nebo hydrogenuhličitanu alkalického kovu a produkt hydrolýzy, monoalkylester kyseliny acylaminomalonové se izoluje po ochlazení na 0 až 5 °C a okyselení minerální kyselinou na pH 1,5 až 3, vykrystalováním z reakční směsi.